

Date: 19th December-2025

**XORIJIY TILLARNI O‘QITISHDA ZAMONAVIY PEDAGOG VA TALABA
O‘RTASIDAGI KOMMUNIKATIV MULOQOTNING O‘RNI VA
AFZALLIKLARI**

Maxmudova Nilufar Murotovna

O‘zbekiston davlat jahon tillari universiteti
Ispan tili amaliy fanlar kafedrası katta o‘qituvchisi
Email: nilufar.makhmudova.74@mail.ru

Annotatsiya. Ushbu maqolada xorijiy tillarni o‘qitish jarayonida zamonaviy pedagog va talaba o‘rtasidagi kommunikativ muloqotning nazariy asoslari, amaliy ahamiyati hamda pedagogik samaradorligi keng yoritilgan. Kommunikativ yondashuvning mohiyati, o‘qituvchi va talaba o‘rtasidagi interaktiv aloqaning o‘quv jarayoniga ta’siri, til kompetensiyalarini shakllantirishdagi o‘rni batafsil tahlil qilinadi. Shuningdek, zamonaviy ta’lim texnologiyalari, raqamli vositalar va innovatsion metodlarning kommunikativ muloqotni rivojlantirishdagi imkoniyatlari ochib beriladi.

Kalit so‘zlar: xorijiy til, kommunikativ yondashuv, pedagog, talaba, muloqot, interaktiv metodlar, til kompetensiyasi, zamonaviy ta’lim.

Kirish. Bugungi globallashtirish sharoitida xorijiy tillarni egallash shaxsning kasbiy va ijtimoiy muvaffaqiyatini ta’minlovchi muhim omillardan biri hisoblanadi. Zamonaviy ta’lim tizimida xorijiy tillarni o‘qitish faqat grammatik bilimlar yoki lug‘at boyligini oshirish bilan cheklanib qolmay, balki real kommunikativ vaziyatlarda tilni erkin qo‘llay olish kompetensiyasini shakllantirishga qaratilmoqda. Shu nuqtayi nazardan, pedagog va talaba o‘rtasidagi kommunikativ muloqot ta’lim jarayonining markaziy komponentiga aylanmoqda.

An’anaviy o‘qitish usullarida pedagog asosiy axborot manbai sifatida namoyon bo‘lgan bo‘lsa, zamonaviy yondashuvda u fasilitator, yo‘naltiruvchi va hamkor rolini bajaradi. Talaba esa passiv tinglovchidan faol ishtirokchi, muloqot subyektiga aylanadi. Bu jarayonda pedagog va talaba o‘rtasidagi samarali kommunikativ aloqalar xorijiy tilni o‘zlashtirish sifatiga bevosita ta’sir ko‘rsatadi.

Kommunikativ yondashuvning nazariy asoslari. Kommunikativ yondashuv XX asrning ikkinchi yarmida til o‘qitish metodikasida muhim burilish yasadi. Ushbu yondashuvning asosiy maqsadi – talabalarda kommunikativ kompetensiyani shakllantirishdir. Kommunikativ kompetensiya tilning grammatik, leksik, fonetik bilimlari bilan bir qatorda, uni turli ijtimoiy vaziyatlarda to‘g‘ri va maqsadga muvofiq qo‘llay olish qobiliyatini ham o‘z ichiga oladi.

Zamonaviy pedagog kommunikativ yondashuv doirasida dars jarayonini dialogik shaklda tashkil etadi. Savol-javoblar, munozaralar, rolli o‘yinlar, guruh ishlanmalar orqali talabalar faol muloqotga jalb qilinadi. Bu esa ularning nutqiy faolligini oshirib, tilni tabiiy muhitga yaqin sharoitda o‘rganish imkonini beradi.



Date: 19th December-2025

Pedagog va talaba o'rtasidagi kommunikativ muloqotning mazmuni. Pedagog va talaba o'rtasidagi kommunikativ muloqot ikki tomonlama jarayon bo'lib, unda axborot almashinuvi, hissiy-ta'sirchan aloqa va ijtimoiy o'zaro ta'sir mujassamdir. Xorijiy tilni o'qitishda ushbu muloqot quyidagi jihatlarida namoyon bo'ladi:

Birinchidan, lingvistik muloqot. Bu til birliklarini to'g'ri qo'llash, talaffuz, grammatik tuzilmalarni nutqda ishlatish orqali amalga oshadi. Pedagogning to'g'ri nutqi talabalar uchun namuna vazifasini bajaradi.

Ikkinchidan, psixologik muloqot. Talabani qo'llab-quvvatlash, rag'batlantirish, uning fikrini hurmat qilish ijobiy psixologik muhitni shakllantiradi. Bunday muhitda talaba xatolardan qo'rqmay, erkin fikr bildiradi.

Uchinchidan, didaktik muloqot. Pedagog tomonidan beriladigan topshiriqlar, ko'rsatmalar, fikr-mulohazalar talabani bilim olish jarayonini samarali tashkil etishga xizmat qiladi.

Kommunikativ muloqotning xorijiy til o'qitishdagi o'rni. Kommunikativ muloqot xorijiy til o'qitish jarayonida asosiy vosita sifatida namoyon bo'ladi. Til – bu avvalo muloqot vositasi bo'lgani sababli, uni o'rganish ham muloqot jarayonida amalga oshirilishi lozim. Pedagog va talaba o'rtasidagi faol muloqot quyidagi imkoniyatlarni yaratadi:

– Talabani og'zaki va yozma nutqi rivojlanadi. Doimiy muloqot jarayonida talaba o'z fikrini xorijiy tilda ifodalashga o'rganadi.

– Tinglab tushunish ko'nikmalari shakllanadi. Pedagogning nutqi, guruhdoshlarning chiqishlarini tinglash orqali talaba turli nutq uslublarini idrok etadi.

– Madaniyatlararo kompetensiya rivojlanadi. Xorijiy tilni o'rganish jarayonida boshqa xalqlarning madaniyati, qadriyatlarini bilan tanishish imkoniyati kengayadi.

Zamonaviy pedagogning kommunikativ roli. Zamonaviy pedagog xorijiy til darslarida faqat bilim beruvchi emas, balki kommunikativ jarayonni boshqaruvchi shaxs sifatida faoliyat yuritadi. U quyidagi rollarni bajaradi:

– Fasilitator – talabalarni mustaqil fikrlashga, muloqotga kirishishga undaydi.

– Motivator – talabalarda til o'rganishga bo'lgan qiziqishni oshiradi.

– Hamkor – talaba bilan teng huquqli muloqot olib boradi.

Bunday yondashuv talabani darsdagi faolligini oshirib, o'quv jarayonini samarali tashkil etishga xizmat qiladi.

Talabani kommunikativ faolligi va mas'uliyati. Zamonaviy ta'limda talaba o'quv jarayonining markazida turadi. Uning kommunikativ faolligi xorijiy tilni o'zlashtirish darajasini belgilovchi muhim omildir. Talaba savollar berish, munozarada ishtirok etish, o'z fikrini himoya qilish orqali tilni faol o'zlashtiradi.

Shuningdek, talabani mas'uliyati ham ortadi. U mustaqil ishlash, axborot izlash, raqamli resurslardan foydalanish orqali o'z bilimini boyitadi. Bu jarayonda pedagog bilan samarali muloqot talabani shaxsiy va kasbiy rivojlanishiga xizmat qiladi.



Date: 19th December-2025

Raqamli texnologiyalar va kommunikativ muloqot. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining rivojlanishi xorijiy tillarni o'qitishda yangi imkoniyatlarni yaratdi. Onlayn platformalar, virtual sinflar, video-konferensiyalar pedagog va talaba o'rtasidagi muloqotni yanada faollashtirmoqda. Raqamli vositalar orqali talabalar real kommunikativ vaziyatlarga yaqin sharoitda tilni mashq qilish imkoniyatiga ega bo'lmoqdalar.

Masalan, onlayn munozaralar, forumlar, xorijiy hamkorlar bilan muloqot qilish talabalarning til kompetensiyasini oshiradi. Bu esa kommunikativ yondashuvning amaliy samaradorligini yanada kuchaytiradi.

Kommunikativ muloqotning afzalliklari. Pedagog va talaba o'rtasidagi kommunikativ muloqotning xorijiy til o'qitishdagi afzalliklari quyidagilardan iborat:

- Ta'lim jarayoni jonlanadi va qiziqarli bo'ladi.
- Talabalarda erkin fikrlash va nutqiy faollik rivojlanadi.
- Tilni real hayotiy vaziyatlarda qo'llash ko'nikmalari shakllanadi.
- Pedagog va talaba o'rtasida ijobiy psixologik muhit vujudga keladi.

Xorijiy tillarni o'qitishda zamonaviy pedagog va talaba o'rtasidagi kommunikativ muloqot ta'lim jarayonining markaziy va hal qiluvchi omillaridan biri hisoblanadi. Kommunikativ muloqotga asoslangan ta'lim modeli an'anaviy, biryoqlama bilim berishga yo'naltirilgan yondashuvlardan tubdan farq qilib, talabaning shaxsiy faolligi, mustaqil fikrlashi va nutqiy kompetensiyasini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Pedagog va talaba o'rtasidagi samarali muloqot xorijiy tilni nafaqat nazariy jihatdan, balki amaliy va funksional darajada o'zlashtirish imkonini yaratadi. Ayniqsa, real kommunikativ vaziyatlarga yaqin mashg'ulotlar, dialog va munozaralar, rolli o'yinlar hamda guruhviy ishlanmalar talabalarni til muhitiga moslashtirib, ularning nutqiy to'siqlarini bartaraf etishga yordam beradi. Natijada talaba xorijiy tilda erkin fikr bildirish, o'z nuqtayi nazarini asoslash va muloqotda faol ishtirok etish ko'nikmalarini egallaydi.

Zamonaviy pedagogning roli ham tubdan o'zgarimoqda. U bilim beruvchi emas, balki ta'lim jarayonini tashkil etuvchi, yo'naltiruvchi va motivatsiya beruvchi subyekt sifatida namoyon bo'lmoqda. Pedagog tomonidan yaratilgan ijobiy psixologik muhit, ochiq va ishonchli muloqot talabalarning o'ziga bo'lgan ishonchini mustahkamlaydi, xatolardan qo'rqmasdan tilni qo'llashiga zamin yaratadi. Bu esa kommunikativ kompetensiyaning samarali shakllanishiga olib keladi.

Shuningdek, maqolada qayd etilganidek, raqamli texnologiyalar va axborot-kommunikatsiya vositalari pedagog va talaba o'rtasidagi muloqotni yanada faollashtirib, ta'lim jarayonining samaradorligini oshirmoqda. Onlayn platformalar, virtual sinflar, xalqaro muloqot imkoniyatlari talabalarni global axborot makoniga olib chiqib, ularning til ko'nikmalarini real hayotiy ehtiyojlar asosida rivojlantirishga xizmat qiladi.

Xulosa o'rnida shuni ta'kidlash joizki, xorijiy tillarni o'qitishda kommunikativ muloqotga asoslangan zamonaviy pedagogik yondashuvlar ta'lim sifati va natijadorligini oshirishning muhim sharti hisoblanadi. Pedagog va talaba o'rtasidagi hamkorlikka asoslangan, ochiq va interaktiv muloqot muhitini shakllantirish kelajakda raqobatbardosh, ko'p tilli va madaniyatlararo muloqotga tayyor mutaxassislarni tayyorlashda muhim



Date: 19th December-2025

ahamiyat kasb etadi. Shu bois, xorijiy til ta'limida kommunikativ muloqotni rivojlantirishga qaratilgan metod va texnologiyalarni tizimli ravishda joriy etish dolzarb vazifalardan biri bo'lib qolaveradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Nunan D. Language Teaching Methodology: A Textbook for Teachers. — London: Prentice Hall, 2008.
2. Safarov Sh. Zamonaviy til o'qitish metodlari. — Toshkent: Fan va texnologiya, 2019.
3. Maxmudov, S., & Maxmudova, N. (2025). Ispan tili O'zbekistonda: Ta'lim tizimidagi o'rni va global aloqalar. в Central asian journal of academic research (Т. 3, Выпуск 1, сс. 7–9). Zenodo. <https://doi.org/10.5281/zenodo.14604355>
4. Махмудова Нилуфар Муротовна. Испан тилини ўқитишда коммуникатив ёндашувнинг ўрни ва авфзалликлари- Latin American Journal of Education/ Lat. Am. J. Educ. 5, 5 (October, 2025)-<https://doi.org/10.5281/zenodo.17543171>
5. Qodirov A. Xorijiy tillarni o'qitishda kommunikativ yondashuv. — Toshkent: O'qituvchi, 2020.
6. Maxmudova Nilufar Murotovna– Zamonaviy pedagogik metod va usullar orqali xorijiy tillarni o'qitish (ispan tili misolida) // “O'zbekistonda ta'lim tizimini modernizatsiya qilish va innovatsiyalarni qo'llash: muammolar va istiqbollor” mavzusidagi respublika ilmiy-amaliy online konferensiyasi. 15-Noyabr, 2025-yil
7. Ismailov I. Pedagogik muloqot va uning ta'lim jarayonidagi o'rni // Ta'lim va innovatsiya. — 2021. — №3. — B. 45–50.

